

Svētie meli

Drāmatiska epizode 1 cēlienā

Personas:

Andrējs Vītols, ievainots leitnants

Māsa Maija

Pēteris Kviesis, kara ārsts

Feldšers

Divi sanitāri.

Darbības vieta: Kara slimnīca, kaujas
lauka tuvumā

Parasta slimnīcas telpa, kurā tomēr jūtama silta tīksme; visur redzama gādīga sievietes roka. Kaktā gulta, kurā gulējis un tikko to atstājis leitnants Vītols. Māsa Maija kārtu zāļu pudelītes uz galda pie gultas. Ienāk feldšers.

Māsa Maija: Vai jūs ko meklējāt?

Feldšers: Leitnanta kungs aizmirsis savu nēzdodziņu... Atnācu to paņemt...

Māsa Maija: Tepat jau ir, nēmat... (Paņem no galda nēzdodziņu un sniedz to feldšeram.) Kā nu klājas? Es domāju: leitnanta kungam, kā viņam klājas?

Feldšers: Nav labi, māsa, nēmaz nav labi. Ievainojums bīstams... Diezin vai izturēs... Ak, cik viņš briesmīgi mocījās, kad pirmīt pārsēja... Pulkveža kungs saka, ka nēesot nekādu cerību. (Prom.)

Māsa Maija pieiet pie gultas, sakārto spilvenu un segu.

Pēteris Kviesis ienāk.

Māsa Maija pagriežas pret viņu.

Kviesis: Labrīt, Maijas jaunkundze.

Māsa Maija: Labrīt, ārsta kungs.

Kviesis: Es gribēju... gribēju ar jums drusku parunāt.

Māsa Maija: Kādēļ jūs nēesat operācijas telpā?

Kviesis: Vai tas būtu pārmetums?

Māsa: Nē, tikai jautājums.

Kviesis: Tur es nēesmu tik vajadzīgs, tur mans palīgs. Un... un tie jau ir vienīgie brīži visu dienu, kad varu parunāt ar jums vienatnē.

Māsa divainās, slepenās sāpēs saņauc uzacis: Jūs jau atkal sākat, ārsta kungs.

K v i e s i s : Ko — atkal sākat?

M ā s a : Kam tas vajadzīgs?

K v i e s i s : Kā tā? Vai tad es vairs nedrīkstēšu runāt? Vai mani vārdi ir meli, neprāts?

M ā s a : Ne jau nu meli, bet tie ir nevajadzīgi.

K v i e s i s pārmetoši: Nevajadzīgi? Maijas jaunkundze... kas tā nu var runāt!

M ā s a : Tā ir jārunā. Tā vajadzīgs. Tagadējā laikā tādus vārdus nav labi runāt. Tagad mūsu vārdiem jābūt apgarotiem un lieliem. Tiem jābūt kā spēcīgiem akordiem, kas saviļņo sirdis. Mēs nedzīvojam vairs sevīm, bet citiem, saviem līdzcilvēkiem, tēvijai!... Mums nevar būt personīgas vēlēšanās, mums jāatsakās no personīgām interesēm.

K v i e s i s : Sakāt saulei: apstājies! Tā neapstāsies! Un jūs domājat, ka sirdij var sacīt: klusi, sirds?

M ā s a : Var un vajaga varēt.

K v i e s i s : Neklausīs, Maijas jaunkundze, neklausīs.

M ā s a : Tad vismaz nevajag runāt par to. Daudz ir labu un jauku vārdu, ļoti labu vārdu, bet ir brīži, kad dvēselē tie rada asas sāpes un tā kā kaunu.

K v i e s i s rūgtumā: Tie būtu mani vārdi?... Domājat par mani, ko gribat, bet es citādi nevaru. Ilgi es cietu klusu, noskatījos uz jums tikai iztālim, ar lielāko godbijību, jo mana dvēsele bija pilna dziļas cienības pret jūsu cēlo darbu, jūsu gaišo varonību.

M ā s a : Nerunājat par varonību. Es tikai daru savu pienākumu.

K v i e s i s : Saucat to par pienākumu, vai kā gribat, vārdi nav no svara. Es dievināju jūsu ziedošanās prieku, kā dievina lielus mākslas darbus. Visus jūsu darbus, jūsu gaitas apstaro maigas un spožas nevainības mirdzums, jūs starojat brīnišķā iedvesmes oreolā.

M ā s a nepacietīgi: Ārsta kungs...

K v i e s i s : Ļaujiet man izteikt visu līdz galam! Kaut vienu vienīgo reiz... Tad tiesājat, kā gribat. Vai ļausat runāt?

M ā s a pārspēdama sevi: Ārsta kungs... jums nu gan tā nevajadzēja. Runājat...

K v i e s i s: Līdz pašam pēdējam brīdim jūs man bijāt kā kāds nesniedzams svētums, es centos nedomāt par jums kā par sievieti. Daudzas sievietes esmu redzējis jūsu lomā, viņas visas bija labas, jaukas meitenes un sievas. Es viņas cienīju, godāju viņu darbu, bet neviena mani nerādīja tādu bijību, kā jūs.

M ā s a: Un taisni tādēļ jums vajadzēja...

K v i e s i s: Jā... jā... vajadzēja... Es pats to esmu sev teicis, bet ritēja laiks un es vairs nevarēju savas jūtas apslēpt. Tās mani aizrāva ar traku spēku... Sākumā es tās teicu noziedzīgas, nomācu, slēpu tās un biju laimīgs, viņas tikai apzinādamies. Bet neizturēju un ļāvu, lai plūst... Nu ir pienācis pēdējais brīdis... man mācas virsū izmīsums...

M ā s a: Ko jūs gribat?

K v i e s i s: Ko es gribu? Pats nezinu. Ap mums ir vesels ciešanu ūkeans, dienām un naktīm mums jādzird vaidi un nāves kliegzieni, jāredz šausmu ainas un asins smaka mums apstulbo un mulšina prātu... Laimes šē tik maz... Kas tad nu tur ko brīnīties, ka man, nogurušam šīs mokās, uznāca ilgas pēc šīs laimes?

M ā s a: Vai tad jūsu darba lieluma apziņa jūs nevar aplaimot?

K v i e s i s: Es apzinos sava darba svarīgumu un varu mirt par to, bet dzīvodams es ilgojos arī vēl kā cita... Es jau teicu: laimes šē tik maz. Bet viņa te iespējama! Kādēļ tad lai nedzenos viņas, nepanāku viņu, un kādēļ lai es nebūtu laimīgs citu, visu citu labā?

M ā s a: Bet vai tas nav egoisms?

K v i e s i s: Lai arī tā. Bet tas ir veselīgs egoisms. Un šē, kaujas laukā, tas vajadzīgāks, nekā citur.

M ā s a: Es klausos jūsu vārdos un tomēr neizprotu, kam tas viss vajadzīgs.

K v i e s i s: Kā — kam vajadzīgs? Es jums šos vārdus saku...

M ā s a: Tad es būtu tā laime, kurās jūs dzenaties?

K v i e s i s : Jā... jūs varat man šo laimi sniegt!

M ā s a : Ko tas nozīmē? Jūs gribat, lai es jums piederu?

K v i e s i s : Jā... taisnību sakot... nē... Es pārāk dziļi jūs cieniu kā sievieti...

M ā s a : Jā, nu ko tad jūs gribat? Lai es satiktos ar jums, runātos un būtu miļa un sirsnīga? Vai tad es tāda neesmu? Esmu jau...

K v i e s i s : Tas jau ir, es zinu, zinu, bet man vajadzīga cita apziņa. Man vajadzīga apziņa, ka ar mani nerunā parasts cilvēks, bet tāds, kas... kas varbūt kādreiz, pēc mēnešiem, pēc gadiem var man piederēt... Ja es to zinātu, man rastos trīskārtīgs spēks un drosme!

M ā s a : Jūs, ārsta kungs, prasat pārāk daudz. Es nevaru jums atbildēt. Es nedrīkstu atbildēt. Es nesaku nekā... Pieņemsim, ka es mīlu jūs, ka es vismaz neesmu pret jums vienaldzīga... Bet kāds ir jūsu mīlas pamats? Kas to radīja? Jūs taču pats sacījāt, ka es jūsu vērību nesaistīju, jūs nevaldzināju kā sievieti, bet kā cilvēks. Jūs taču pats sacījāt, ka esat redzējis daudzas mana pienākuma māšas, bet ka mani no viņām kas atšķir. Man pārāk dārgs mūsu kopējais darbs, lai es lepotos ar jūsu atzinību; es pieņemu to kā visas mūsu darbīgās saimes cildinājumu. Un ja manī patiesi ir kas apgarojošs un iejūsminošs, kā jūs man sakāt, tad taču es nedrīkstu ļaut tam izdzist.

K v i e s i s : Kādēļ tad izdzist? Varbūt šis lielais gaišums atmirdzēs vēl spožāks!

M ā s a : Varbūt... Tikai varbūt... Nē, tas pat nevarēs būt! Personīgā laime un mīla var tikai mazināt to tuvāku mīlestību, kuŗa mani atveda šurpu no manas tīksmīgās mājas dzīves, no tās pasaules, kuŗa priecājās un priecāties un līksmot prot. Ko tad es būtu še braukusi, ja es nevaru ziedoties? Es taču nebraucu piedzīvojumus meklēt! Ak, Kungs, es jau tā jūtos vainīga! Vainīga tādēļ, ka nebiju cienīgi sataisījusies tam darbam, kuŗu sāku. Kā es drīkstēju modināt jūtas, kuŗām še nav vieta!...

K v i e s i s : Jūs sakāt: ak, Kungs! Tās jūtas, ko jūs mani atmodinājat, tās nāk no Dieva!...

M ā s a : Varbūt, varbūt, bet tā tikai maza,niecīga daļiņa no tās burvības, kas man jārada Dieva, augstā, varēnā Dieva vārdā! Labāk beigsim šo sarunu, ārsta kungs.

K v i e s i s : Vai lai eju? Lai eju prom? Tukšu sirdi? Bez atbildes?...

M ā s a : Es nedrīkstu jums atbildēt.

K v i e s i s : Sakāt tikai vienu vārdu.

M ā s a : Es nedrīkstu.

K v i e s i s : Es zinu. Es visu zinu. Šis vārds ir briesmīgs vārds.

M ā s a : Nezinu.

K v i e s i s : Bet es ļoti labi zinu. Es zinu skaidri un gaiši. Es biju neprātīgs. Jā, neprātīgs. Kā es varēju cerēt? Jūs esat svēta, pavisam savāda sieviete... Kā gan es varēju cerēt?

M ā s a uztraukdamās: Jel klusat!

K v i e s i s tverdams roku pie pieres: Tas bija sapnis... tik burvīgs, bet tik īss. Tās bija cerību un sapņu dzīres, bet, ak, kur grūta būs atmošanās!...

M ā s a : Diezgan! Mūsu saruna ir galā!

K v i e s i s : Galā. Jā. Es šie vairs nevaru palikt. Ne jūsu tuvumā, bet visā šajā apkārtnē. Es lūgšu, lai mani pārceļ uz citu kara slimnīcu. Piedodat. Ticat man, es ļoti jūs cienu... es nevaru... es tiešām esmu kā neprātīgs... Es nedrīkstu un tomēr iedrošinos... mani dzen neprātīga griba... Es nezinu, kas manā dvēselē notiek. (Steigšus prom.)

M ā s a nevarīgi atslīgst krēslā: Ak, žēlīgais Dievs! Kas šie notiek? Vai tiešām, vai tiešām nav iespējams nebūt par sievieti? Mīlestība... Es nedrīkstu, nedrīkstu mīlēt!

(Feldšers un divi sanitāri uz nestuvēm ienes un nogulda gultā V i t o l u.)

Feldšers: Māsa... paceļat spilvenu... tā, tā...
Pulkveža kungs pieteica, lai šē būtu pilnīgs klusums...
un miers... Leitnanta kungam ir drudzis... Tad jau zināt,
kas jāievēro...

Māsa: Jā, jā... protams...

Feldšers: Ja kas būtu vajadzīgs, es būšu aptiekā.
Vītols vaid.

Feldšers: Esat vien mierā, leitnanta kungs... ne-
domājat nekā ļauna... Lūkojat aizmigt... Miegš jūs atspir-
dzinās... (Prom ar sanitāriem,)

Vītols: Māsiņa...

Māsa: Vai ūdeni?

Vītols: Nē... nē...

Māsa ar rūpīgu maigumu: Esat vien mierīgs...
esat pavisam mierīgs... Nerunājat... ne vārda...

Vītols: Jūs taču viņnakt neesat gulējusi, māsiņa?

Māsa: Gan jau man būs labi... Aizmigšu, kad va-
rēšu...

Vītols nopūzdamies: Neesat ne acis aizdarījusi?

Māsa: Esmu jau pieradusi...

Vītols: Cik jūs gan laba... cik jūs brīnišķa, miļā
māsā!

Māsa: Jūs nedrīkstat runāt... Ārsts jums neļauj...

Vītols: Ak, Dievs! Pat runāt man neļauj... Kā
tad, kā tad lai es dzīvoju?

Māsa: Jums jādzīvo cerībā, ka Dievs dos jums iz-
veseloties un jūs atkal iesat kalpot savai tēvu zemei...
Jums būs sevi saudzēt, tēvu zemei jūs esat vajadzīgs...
viņa jūs atkal sauks... viņai vajadzīgi varoņi...

Vītols ar rūgtu smīnu: Es neesmu bērns, miļā
māsa... Es zinu visu... Varoņdarbus veikt man nav vairs
lemts... Es šodien ārsta vaigā saskatīju savu nākotni...
Viņa acīs es izlasīju savu likteni... Viņš ir labs cilvēks,
viņa acīs nepieviļ...

Māsa: Ko tad jūs izlasījāt viņa acīs?

Vītols: Es nekad vairs nebūšu vesels...

Māsa: Jūs maldaties. Ticat man... savam ciņas
biedram... Jūs taču pats man sacījāt, ka esmu jūsu ciņas

biedrs. Ticat, ko jums saku: nāve jūs vairs negaida. Jā, jā, ārsts pats tā teica. Jums tikai jāklausa, ko viņš saka. Vispirms jūs nedrīkstat tik daudz runāt.

Vītols: Ļaujiet pasacīt vēl dažus vārdus un es jums paklausīšu... es klusēšu... Labi: cerēsim, ka notiks neticamais un es izveseļosos. Bet es taču būšu kroplis... Kam man tāda dzīve vajadzīga?... Tad labāk nāve, nekā tāda dzīve, miļā māsa! Es esmu kaņavīrs. Es citai dzīvei neesmu radīts. Vai lai nīkstu kādā kantorī vai departamentā? Tāda dzīve ir lēna miršana... dzīva miroņa vārgšana. Nē, māsa, tad jau nāve labāka...

Māsa raisa nepacietīgu žestu.

Vītols: Vēl brītiņu, māsa... Es tūlīt klusēšu... Gan es pratišu nāvei acīs vērties... Tā mani nebaida... Bet kamēr esmu dzīvs, es gribētu kaut drusku laimes... Un jūs to varat man dot...

Māsa: Es?...

Vītols: Jā, jūs pati!

Māsa: Bet kā?

Vītols: Es neprasu jums daudz... Tikai uzklausat, ko teikšu... Es gribu atvieglot savu sirdi... Citai sievietei es nebūtu to teicis, bet jums... Jūs esat tik laba un tik laipna... Varbūt tā būs mana pēdējā atzīšanās... Man grūti aiznest šo smagumu kapā... Uz klausat mani...

Māsa: Es nevaru ļaut jums runāt. Man arī jāklausa pavēles. Runāšana kaitēs jūsu veselībai. Tā var pat izšķirt jūsu slimību...

Vītols: Atkal... Māsa... jel saprotat, ka man tas gluži vienalga, Jūs pati zināt, kas mani gaida... Jel saprotat, ka no šīm abām izejām nāve ir labākā...

Māsa: Ak, Dievs... Es nevaru...

Vītols: Jums jādzird, ko es teikšu... Jūs šie neesat nejūtīga pavēļu izpildītāja. Jūs šie esat cilvēks, kam ir augstāks nolēmums: izprast un just, ko nejūt un nesaprot citi... Jums savā darbā jāiedveš dzīva dvēsele. Vaicājat savai sirdij: ko jums būs darīt?... Tā jums dos vienīgo pareizo atbildi... (Grib satvert māsas Maijas roku.) Vai jūs klausaties? Jā? Neraizējaties... Tā tiešām būs labāk...

Es parunāšu un būšu mierīgs. Jā, jā... Bet ja neļausat runāt, šis smagums mani žņaug un māks... un man nebūs miera... Es vairs nerunāšu daudz...

Māsa: Jūs gribat, lai es daru grēku...

Vītols ar cietēja izteiksmi sejā: Māsa... Dieva Kunga vārdā jūs lūdzu...

Māsa cīnās ar sevi: Tas ir grēks... bet Dievs Kungs mans liecinieks: es citādi nevaru...

Vītols: Pateicos...

(Klusums. Tver roku pie pieres, acīmredzot viņam grūti koncentrēt domas.)

Vītols: Jūs vakar man jautājāt, vai es negribot diktēt vēstuli saviem tuviniekiem... vecākiem...

Māsa: Jā... Bet jūs man neatbildējāt...

Vītols: Ko es varēju jums atbildēt? (Dziļās skumjās.) Kam lai es rakstu? Man tuvinieku nav...

Māsa klusi: Neviena?

Vītols: Nevienas dzīvas dvēseles. Es esmu bāra bērns. Savus vecākus es neatminu... Man bija brālis, mēs abi kopā augām... pie krustmātes... Viņš bija jaunāks par mani... četrpadsmitā dzīvības gadā viņš nomira. No tā laika esmu viens, viens pats visā pasaulē... Šo vientulību es drīz sāku apzināties... Tas bija svarīgākais iemesls, kādēļ iestājos kara skolā... Tur taču bija kāda dzīvība, sajūsma, jaunības spars... Kļuvu virsnieks un dzīvoju, kā mācēdams... Es nevaru teikt, ka būtu bijis ar visu mierā... bet par pašnāvību es nedomāju... Tikai pašos dvēseles dziļumos smeldza skumju sāpes, niknas un krimtošas skumjas... Bieži vien tās dūrās sirdī kā neganti dzeloņi... Un sirds tik sūrstoši sāpēja...

Māsa: Un nekas jūsu vientulību neapmirdzēja ar gaišāku liesmu?

Vītols dzīvi: Jā... jā... taisni par to jums gribēju stāstīt... taisni par to pašu... Es gribu jums stāstīt par mīlestību...

Māsa: Vai esat mīlējis?

Vītols: Es nezinu, kādēļ, bet sirdī man ir slēpta savāda kautrība... pret visu, kam sakars ar mīlestību.

Es nevienam nevarēju par to stāstīt... Draugu barā es labāk spēlēju ciniķi... par sievietēm triecu divdomības, ap-lamas asprātības... Visi mani daudzinaja par sieviešu un sievietības ienaidnieku... Bet dvēseles dziļumos... dvēseles dziļumos... ak, māsa, kaut jūs zinājusi, cik kaisli es ilgojos un tvīku pēc sievietes!... Kā es slāpu pēc sievietes glāsta, maigās sievietes balss burvības, viņas ģērba melodiskā čauksta... Kā neprātīgs es tvīku!... Un tomēr... tomēr... Māsa, vai jūs to varat saprast?...

Māsa: Es saprotu, saprotu... bet esat mierīgs... Dieva dēļ jel tikdaudz nerunājat!...

Vītols: Nē, nē, māsiņa... es gribu stāstīt līdz galam... jums jāzina viss... Te gadījās... tas bija vienīgais gadījums manā mūžā... Vienīgo reiz es nometu savu vienaldzības masku un iedegos aizrautībā... Iedegos un neslēpu savu aizrautību. Tas bija mazā dienvidu pilsētiņā, akāciju un ķiršu pilsētiņā... Tur es biju komandēts die-nesta lietās... līdzī daži draugi... Tur es satiku viņu... Kā jau daždien... Nejausa iepazīšanās... Tā bija brīnišķa meitene, mīļā māsa, viņai bija eņģeļa sirds... Vienkāršs bērns, bet cēlu un daiļu dvēseli... Viņa iemīlēja mani kā neprātīga... Tīrā, jaunavīgā mīlestībā... Bet es... es... ak, Dievs, es nezinu... es laikam viņu arī mīlēju... Bet es biju nelietis... Es nedomāju, vai drīkstu viņas mūžu saistīt ar savu dzīvi, un vieglprātīgi aizrāvos... un viņu samaitāju... Tāds es biju... Samaitāju un... Ak, Dievs!... Un pēkšņi jutos divaini saistīts... Man likās, ka esmu nonācis bēdīgā un smieklīgā stāvoklī... Draugi mani daudzinaja par sieviešu ienaidnieku un ārēji es pats lepojos ar šo pozīciju, te pēkšņi biju kļuvis sentimentāls!... Iemīlējies!... Un turklāt vēl tik vienkāršā un tīrā Grietiņā! Nē, nē, mīlais draugs, es domāju, tas jau būtu kauns un negods! Un, īsu laiciņu nometis savu nožēlojamo masku un pacēlies īstā cilvēcībā, es savā jaunā stāvoklī drīz ne-jutos vairs brīvs. Jā... es atkal sāku melot, izlikties un pats no savas laimes atsacījos... Un kas tur iznāca? Viņa pirmā mirklī juta manu pārvērtību... Kur viņa palika? Nezinu... Es aizbraucu... Tā bija lielākā nelietība manā

mūžā... Un manā atmiņā tā nezudīs ne mūžam... Dzīve man atriebās, ka viņas garu, skaistāko, ko tā var dot, es salauzu, nopulgoju... (Nopūzdamies.) Nu mans stāsts ir galā... Nu esmu jums izsūdzējis savus grēkus... Un sirds man tik viegla... Nosodat mani, novērsaties no manis...

M ā s a: Esat mierīgs... viss ir labi...

V ī t o l s: Es jau zinu... jūs esat mīla... jums ir laba sirds... Tādēļ... es jūs lūdzu... Piedodat man... viņas vārdā... Es gribu no sievietes lūpām dzirdēt piedošanas vārdus... Jūs būsat mans soģis... Sakat savu žēlsirdības spriedumu...

M ā s a aizkustināta: Kuŗš gan nemaldas? Kuŗš negrēko? Mēs visi esam grēcīgi cilvēki... Dieva Kunga prāts nav izdibināms... (Liek roku viņam uz pieres.) Tā meitene jums piedevusi...

V ī t o l s uztraukts: Bet varbūt viņa nav vairs dzīva?... Varbūt viņai nebija spēka lielo kaunu izturēt un viņa pati beigusi savu moku pilno dzīvi? (Acis viņam kvēlo aizvien drudzainākas, vārdi raisās pārlicīgā ātrumā.) Es lasīju avīzes... bet viss bija velti...

M ā s a: Nē... Viņa nav mirusi...

V ī t o l s satver viņas roku: Vai jūs to zināt? Kā jūs varat to zināt?

M ā s a: To man saka neizdibināmas, noslēpumainas jūtas... Tādas sievietes pašas neiet nāvē... Viņas ir lepnas! Es ticu, ka jūsu meitene, savā klēpī sajutusi bērnu, pacēlās lepnumā un uzvarēja dzīves izsmieklu.

V ī t o l s ieklausās viņas vārdos, kā kādā parādībā: Bet... vai viņa mani nenolādēja?

M ā s a: Nē, viņa jūs netiesāja... Varbūt tikai kļūsumā noraudāja kādu asaru un pasēroja...

V ī t o l s: Ak, Dievs!... Jūs viņu pazīstat... Vai tiešām jūs pazīstat viņu?...

M ā s a mierīgi: Nē, es viņu nepazīstu...

V ī t o l s brīžiem sāk murgot, bet apziņa viņam atkal noskaidrojas: Savādi... Diezin kādēļ man liekas, ka jums tas viss jau agrāk bijis zināms... Es jutu to, stāstīdams savu mīlestības stāstu... Jums nemaz nebija brī-

nums... man pat likās, ka jūs man pasakāt vārdus, kurus es tūdaļ nevarēju atrast...

Māsa: Nē, jūs maldaties... Kā tad tas varētu būt?

Vītols vērīgi lūkojas viņai acīs. Redzokļi viņam izplešas lieli un plati, seja atstaro dīvainā gaismā: Ko?... Kas... Žēlīgais Dievs!... Vai esmu sapnī, vai nomodā?... Sakat vēl kādu vārdu!...

Māsa: Ko lai jums saku?

Vītols: Ko vien gribat... Es tikai gribu ieklausīties jūsu balss skaņā!...

Māsa: Nu jau būs gana runāts. Es jūs lūdzu no visas sirds: nerunājat vairs. Es nedrīkstēju jums ļaut... Ak, Dievs, kā kvēlo un deg jums acis!... Jums būs drudzis... Ak, žēlīgais un augstais Dievs! ja vēlat sev labu un mani cienāt, tad lūdzu nerunājat vairs ne vārda!... Es lūdzu jūs... mīlais... labais...

Vītols gandrīz murgodams: Ko?... Ko?... Mīlais... labais... Nevar būt!... Es zaudēju prātu!... Tas nav iespējams!... Tie ir viņas vārdi: mīlais... labais...

Māsa liek roku viņam uz pieres: Guļat mierīgi... pavisam mierīgi... tā... tā...

Vītols: Šī roka!... Ko tas nozīmē?... (Pēkšņi rauga piecelties.) Nē! nē!... Tiešām tiesa!... Tā esi tu, mīlā Rasma!... Tu!... Tā tavas balss skaņa... tavas rokas pieskāriens...

Māsa: Ak, Dievs... Ko jūs runājat!... Jums drudzis mulsina prātu... jūs maldaties... Jūs nevarat vairs atcerēties... Lūkojat uzveikt šīs maldu jūtas... Mani sauc māsa Maja, es neesmu Rasma... Es nekad vēl neesmu jūs redzējusi...

Vītols: Ko?... Tu mani nicini? tu atvairies?... Bet vai tu vēl atceries... pie vārtiem... tu mani skūpstīji!... Mīlais... labais... sirdsmīlākais!... Kāds es gan mīlais, labais tev biju?... (Cieši tura viņas roku.)

Māsa: Nav tiesa!... nav tiesa!... Es nevaru ļauties jūsu maldu jūtām! Jel saprotat: tas taču neprāts!... Ciešat klusu!... Nerunājat vairs ne vārda!...

Vītols: Jā... jums taisnība: tas ir neprāts!... Kā es vēl drīkstu tev pieskārties? Tev... tik skaidrai, svētai?... Es esmu melis, nožēlojams glēvulis! Es esmu nelietis... Es zinu... man nāve nav vairs tālu... Es redzu... dzirdu jau to... Ak, es nolādētais!... Jel sodi, lādi mani... Es tik un tā... no kapa neizvairīšos... (Apklust; pēkšņi maigā balsī.) Miļā Rasma... miļā, dārgā... Mana gacelīte... Vai tu vēl atceries: es tevi sauca par gacelīti? Piedodi, miļā...

Māsa lūko atraisīt savu roku: Laižat vaļā!... (Tiecas uz sienu, lai varētu piespiest elektriskā zvana podziņu, bet Vītols to aiztura ar pārdabīgu spēku.) Laižat vaļā...

Vītols: Es esmu slimš... ļoti slimš... Es miršu... Jā, jā, es drīz jau miršu... Bet pirms nāves... piedodi, svētī mani... Tu esi svēta... Piedodi ar savu skūpstu... Kā senās dienās... Rasma... Gacelīte... Un viss būs izlīdzināts... viss būs labi... un gaiši... un priecīgi...

Māsa: Ārsta kungs! Nākat... steidzaties šurpu...

Vītols: Ak, tu negribi... nevari... Nav spēka vairs... (Palaiž viņas roku.) Lai Dievs tevi sargā... (Klusi raud.)

Māsa cīnās ar sevi: Ak, žēlīgais Dievs!... Vai es drīkstu viņu pievilt... viņam melot?... Atkal meli! Nē! Es zinu: tu mani nenosodīsi... Tā bija Tava balss, ko es dzirdēju. (Noliecas pār Vītolu.) Jā... jā... tā esmu es... tava Rasma... tava gacelīte... Skūpsti, skūpsti, miļais, labais... Viss ir aizmirsts, viss piedots...

Vītols bezgalīgā svētlaimē izstiepj uz viņu rokas, viņa trīsreiz skūpsta to): Ak, Dievs!... Cik labi... cik gaiši... Kāda līgsme!...

Kviesis ienāk un neizpratnē apstājas durvīs: Ko tas nozīmē?

Māsa atraisās no Vītola skaujām: Nejautājat. Ejat pie viņa. Viņam vajadzīga palīdzība.

Kviesis grīlodamies, noiet no durvīm: Es nesa-
protu...

Māsa: Tas jums nav jāsaprot... Gan jau vēlāk...
Varbūt... Es darīju savu svēto pienākumu...

Kviesis: Kādu pienākumu?

Māsa: Nevaicājat. Ejat pie viņa. Viņš karsonī
murgo.

Kviesis pieiet pie Vītola: Nav vairs cerību... Es
vairs negalvoju... Būtu jāatsauc mācītājs... Ko jūs pa-
darījāt?...

Māsa tikko turēdamās kājās: Nejautājat... Es
darīju savu pienākumu!

P r i e k š k a r s